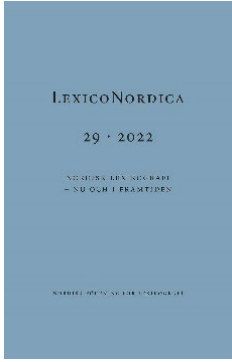

LexicoNordica

Titel:	Svensk ordbok – anden og reviderede udgave	
Forfatter:	Lars Trap-Jensen	
Kilde:	LexicoNordica 29, 2022, s. 197-213	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/lexn/issue/archive	

© 2022 LexicoNordica och författarna

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Svensk ordbok – anden og reviderede udgave

Lars Trap-Jensen

Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien. Udarbejdet ved Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet. Gratis tilgængelig som app til iOS og Android og på Svenska Akademiens ordbogsportal svenska.se. Udkom maj 2021.

1. Indledning

Svensk ordbok (SO) redigeres på grundlag af en leksikalsk database der vedligeholdes af Institutionen för svenska språket ved Göteborgs universitet. Første udgave af ordbogen udkom som et trykt værk i to bind i 2009. Den underliggende database (*Lexikalisk databas*) går dog tilbage til det pionerarbejde der har foregået ved Göteborgs universitet siden 1970'erne, og som også var udgangspunkt for arbejdet med SO's forgængere, *Svensk ordbok* (SOB) udarbejdet af Språkdata ved Göteborgs universitet og Es-selte Studium AB (1986) og *Nationalencyklopedins ordbok* (NEO) udarbejdet af Språkdata ved Göteborgs universitet og Bra Böcker AB (1995-96). Den første digitale version af SO kom i 2015 da en app blev lanceret, og siden 2017 har SO også været tilgængelig som netordbog via Svenska Akademiens ordbogsportal svenska.se. Både appen og netordbogen var indholdsmæssigt stort set identisk med den trykte udgave, dog med den væsentlige undtagelse at lydfiler i form af indtalt udtale af opslagsordene blev introduceret som en del af både app og netordbog.

SO har flere gange tidligere været anmeldt i *LexicoNordica*. Første udgave (SO₁) blev anmeldt i *LexicoNordica* 17 af Kristina Nikula (Nikula 2010), appen af Susanna Karlsson i *LexicoNordica*

23 (Karlsson 2016), og en samlet anmeldelse af svenska.se ved Harry Lönnroth kan ses i *LexicoNordica* 25 (Lönnroth 2018).

Den nye udgave af SO så dagens lys i maj 2021 (SO2). Brugere kunne dermed stifte bekendtskab med nyt ordbogsindhold for første gang siden første udgave fra 2009. Denne anmeldelse koncentrerer sig primært om de ændringer der er foretaget mellem første og anden udgave, og inddrager kun andre aspekter i det omfang de ikke har været behandlet i de nævnte tre foregående anmeldelser. Alle undersøgelser og opslag er foretaget i maj 2022.

2. Lemmabestand

Netordbogen på svenska.se indeholder kun i beskedent omfang omtekster der forklarer ordbogens principper, brugergrupper og indhold. Til gengæld får man en ganske udførlig forklaring på instituttets hjemmeside (gu.se/svenska-spraket/svensk-ordbok), og det meste af samme tekst genfindes i omteksten i appen (under menupunktet “Om Svensk ordbok”). Heraf fremgår det at anden udgave indeholder “närmare 65 000” opslagsord, mens første udgave indeholdt mellem 64.500 og 65.000¹. De 12 år der er gået mellem første og anden udgave, er tilsyneladende ikke primært blevet brugt til at øge artikelbestanden. Det betyder dog ikke at der ikke er sket noget.

På den ene side er der blevet tilføjet nye ord der er kommet ind i sproget: *boost/boosta*, *chia* (med sammensætningerne *chiabröd*, *chiafrö*, *chiapudding*), *crowdfunding*, *flockimmunitet*, *flygskam*, *hen*, *klicker/clicker*, *kryptovaluta*, *mikroplast*, *popup*, *supermåne*, *zikavirus* for at nævne nogle stykker. Omvendt er der også fjernet ord fra ordbogen hvis redaktionen har fundet at de er sjældne i den moderne sprogbrug. Eksempler er *benrangelsmannen*, *datorpost*,

1 Begge tal angives i forord og indledning, s. VII henholdsvis s. IX (jf. Nikula 2010:351).

frökenspel, förtroendechocka, nervdroppar, telegrafnyckel, tjuvspråk, trasgrann, vårdslösa og *äggpunkterare* (ifølge Nyhedsmeddelelse, Göteborgs universitet (2021)).

Hvor stor en udskiftning af ordbestanden der er foretaget, kan man få et indtryk af ved at se på et alfabetisk udvalg. Jeg har foretaget en sammenligning af de 200 første ord i bogstavet L i SO₁ og SO₂. Kun hovedopslagsord er talt med i denne opgørelse. Lemmalisten indeholder derudover et antal underopslagsord der vises som orddannelseseksempler, typisk sammensætninger nævnt under simpleksordet uden at have egen artikel. De ord som efter min optælling adskiller sig i SO₁ og SO₂, er anført i tabel 1.

I SO ₁ , ikke i SO ₂	I SO ₂ , ikke i SO ₁
<i>laboratris, lafs, lafsa, lafsig, lagerbärsblad, lagerkörs, landdriven</i>	<i>labbe, ladda upp, laddare, laddhybrid, laddram, laddstolpe, lagning, lagringsminne, lagspelare, lajv, lajva, lallare, laminär</i>

Tabel 1: Forskel i lemmabestand; sammenligning af de 200 første ord i bogstav L.

Det fremgår at 7 ord er fjernet, 13 nye er tilføjet, mens de øvrige opslagsord i det alfabetiske udsnit er sammenfaldende efter min optælling. I runde tal vil det sige at omkring 95 % af ordbestanden er uforandret, mens 5 % er udskiftet i det undersøgte udsnit. Om udsnittet er repræsentativt for hele lemmabestanden, er naturligvis behæftet med ganske stor statistisk usikkerhed når det kun drejer sig om 200 ord. Men hvis man leger med tanken at det er tilfældet, ville det svare til at omkring 3.250 ord er taget ud og omtrent samme antal føjet til, hvorved den samlede ordbestand er forblevet nogenlunde uændret.

At der er fjernet omtrent lige så mange som der er tilføjet, vidner om at redaktionen tager det alvorligt at SO skal afspejle det aktuelle sprog. Hvordan redaktionen definerer aktuelt sprog, har jeg ikke kunnet læse i omtæksten, men et vist redaktionelt skøn må

antages at være på spil. Ordforrådet i SAOL₁₄ spiller en vigtig rolle i opdateringen på lemmaniveau ifølge Sköldberg & Hannesdóttir (2017:334-338), dog suppleret med lemmakandidater fra et bredere udvalg af korpustekster (op.cit.:338). For ældre eller nu historisk sprogbrug må brugeren konsultere SAOB. Ikke mindst i dag hvor alle Akademiets ordbøger er tilgængelige fra samme portal, giver det god mening at have sådan en arbejdsdeling.

Ændringer i lemmabestanden andrager ikke noget vældig stort antal set over en periode på 12 år, og som konsekvens heraf har jeg søgt forgæves efter en del oplagte ord der er kommet til i sproget i nyere tid. Man finder således kun få ord der vedrører den nylige pandemi og slet ingen hovedopslagsord med *corona-* eller *covid-*. Ligeledes har jeg søgt forgæves efter en del hovedopslagsord inden for nogle områder der erfaringsmæssigt leverer mange nyord: teknik (fx *kroppsscanning*, *robotdammsugare*, *smartmobil*, *smarttelefon*, *videolänk*, *videomöte*, *videosamtal*) og madlavning (fx *edamameböna*, *halloumi*, *hoisinsås*, *kimchi*, *poke*, *ramen*, *tagine*, *tempura*, *teriyaki*). Med til billedet hører dog at SO₂ har et stort antal søgbare underopslagsord, og selvom disse altså ikke har egne artikler, får man undertiden en kort forklaring. Eksempelvis findes et enkelt af de ovennævnte ord som underopslagsord, nemlig i artiklen *smart*: “äv. bildligt, särskilt om datastyrda processer SAMMANSÄTTN./AVLEDN.: *smarttelefon*”.

3. Betydningsbeskrivelse

Der er ikke foretaget radikale ændringer af de overordnede principper i SO₂. Redaktionen har bevaret de centrale elementer i artiklernes opbygning og definitionspraksis, og hvorfor også ændre på det? Principperne blev grundlagt med SOB i 1986 og er for størstepartens vedkommende overtaget i de følgende udgaver. Det hedder således i anmeldelsen af NEO: “Däremot verkar inte defi-

initionerna och språkexemplen ha ändrats i särskilt stor utsträckning för de uppslagsord som är gemensamma” (Cantell & Martola 1996:221).

Nikula (2010:371) havde overordnet ros til betydningsforklaringerne i SO₁ (“Betydelsesbeskrivningarna är så vitt jag kunnat se korrekta och tillräckliga för reception af text”), og også i anmeldelsen af forgængeren, NEO, blev dette fremhævet.² Jeg slutter mig til rækken af tilfredse brugere: SO’s definitioner fungerer i langt de fleste tilfælde godt. Stilen med en central beskrivelse skrevet med ordinær skrift og efterstillede tillægsoplysninger i mindre skriftgrad er bevaret fra de tidligere trykte udgaver. Det er en stil som jeg ikke kender fra mange andre ordbøger, men den er med til at give SO sit eget præg, og det er en stil som brugeren godt kan vænne sig til og endda lære at sætte pris på.

Selvom der altså overordnet er ros til betydningsbeskrivelserne, er der dog også enkeltstående kritikpunkter. Eksempelvis nævner Nikula (2010:358) at forklaringen af ordet *svin* allerede ved udgivelsen af SOB i 1986 blev kritiseret for at indeholde for vanskelige ord (‘typ av partåigt hovdjur med lång, kraftig kropp, förlängt nosparti och korta ben’). Alligevel optræder definitionen igen i SO₁, og jeg kan konstatere at det samme er tilfældet i SO₂. Det samme gælder en tilsvarende kritik af ordet *byggnad* i anmeldelsen af NEO: “Frågan är om inte uppslagsordet är förståeligare än definitionen som skall förklara det” (Cantell & Martola 1996: 211). Også denne definition genfindes imidlertid uændret i både SO₁ og SO₂. Heller ikke Nikulas kritik af inkonsistent valg af træk til beskrivelse af ordfeltet ‘sygdom’ har ført til ændringer i SO₂ på de punkter som blev fremført (Nikula 2010:359f.).

2 “Över lag är definitionerna i NEO klagörande och bra” (Cantell & Martola 1996:211).

4. Indholdsrevision

En ordbog der grunder sig på arbejde fra 1970'erne, kan ikke undgå at rumme definitioner, brugseksempler og redaktionel tekst som set med dagens øjne virker utidssvarende. Redaktionen af SO2 har derfor naturligt nok været optaget af at opdatere indholdet i SO2. Et prioriteret område har været at undgå at formidle værdier og udsagn som virker diskriminerende på grupper i samfundet (jf. Petersson & Sköldberg 2020). Dette arbejde omfatter opdatering af artikelbestanden, udformning af betydningsbeskrivelse, valg af sprogbrugsmarkører, valg af sprogbrugseksempler såvel som linkning mellem artikler og betydninger (Petersson & Sköldberg 2020:102).

I flere sammenhænge (se Petersson & Sköldberg 2020:98, Sköldberg 2018) har det været nævnt at redaktionen har fokus på ord der falder inden for de syv områder som anføres i den svenske diskriminationslov fra 2020: køn, kønsoverskridende identitet eller udtryk, etnisk tilhørsforhold, religion eller anden trosopfattelse, funktionsnedsættelse, seksuel orientering og alder.

Jeg har derfor undersøgt et tilfældigt antal ord der falder inden for disse områder for at se hvad og hvor meget der er revideret i de pågældende artikler. Ordene har jeg udvalgt fra Den Danske Ordbogs interne liste over potentielt kontroversielle ord (udarbejdet af min kollega Sanni Nimb) og uden på forhånd at have undersøgt hvordan de var behandlet i de svenske ordbøger. Resultatet er sammenfattet i tabel 2.

Opslagsord	SO1	SO2
bimbo	flicka eller ung kvinna som väcker (medial) uppmärksamhet genom utmanande stil och som är (el. låtsas vara) intellektuellt relativt utvecklad	<vardagligt; nedsättande> (ung) kvinna som väcker (medial) uppmärksamhet genom utmanande stil och som är (el. låtsas vara) intellektuellt relativt utvecklad
bushman	(vanl. plur.) medlem af sanfolket <äld.>	<ålderdomligt> (vanligen plur.) medlem av sanfolket
dvärg	onormalt liten människa vars kroppslängd väsentligt understiger den för åldern normala, men som vanl. har normalstort huvud	<nedsättande; något ålderdomligt> onormalt liten människa vars kroppslängd väsentligt understiger den för åldern normala men som vanligen har normalstort huvud
dövstum	döv och stum vanl. (förr) om persons om inte kan tala på grund av medfödd el. tidigt uppkommen dövhet <föräldrad (och) missvisande) beteckning>	<föräldrad (och missvisande) beteckning> döv och stum vanligen (förr) om person som inte kan tala på grund av medfödd el. tidigt uppkommen dövhet
efterbliven	som inte utvecklats på normalt sätt om person, särsk. intelligensmässigt <ngt nedsätt.; äld>	<nedsättande; ålderdomligt> som inte utvecklats på normalt sätt om person, särsk. intelligensmässigt
fläskberg	äv. mycket fet person	äv. <vardagligt> mycket fet person
fruntimmer	kvinna ofta ngt nedsätt. el. skämts.; särsk. i mäns språk>	<ofta något nedsättande> kvinna
horbock	man som ägnar sig åt erotiska utsvävningar <ngt äld.; nedsätt.>	<något ålderdomligt; nedsättande> man som ägnar sig åt erotiska utsvävningar
krympling	person vars kropp är vanställd och som därigenom har nedsatt rörelseförmåga särsk. om person som har mist ngn av sina lemmar <ngt äld.>	<ålderdomligt> person vars kropp är vanställd och som därigenom har nedsatt rörelseförmåga särsk. om person som har mist någon av sina lemmar
mulatt	(manlig) avkomling av en svart och en vit person el. av två mulatter	<kan uppattas som nedsättande> avkomling av en person med mörk hy och en person med ljus hy el. av två mulatter

naturfolk	folk som lever i nära kontakt med och i direkt beroende av naturen på ett kulturstadium som inte omfattar högre jordbruksteknik el. industri <kan uppfattas som nedsätt.>	<kan uppfattas som nedsättande> folk som lever i nära kontakt med och i direkt beroende av naturen på ett kulturstadium som inte omfattar högre jordbruksteknik el. industri
slampa	sexuellt vidlyftig kvinna <vard., starkt neds.>	<vardagligt, starkt nedsättande> kvinna som anses vara (för) sexuellt vidlyftig
svagsint	(ofta substantiverat) som saknar grundläggande själslig förmåga <äld. i fackmässiga sammanhang>	<ålderdomligt i fackmässiga sammanhang> (ofta substantiverat) som saknar grundläggande själslig förmåga
ungtupp	ofta bildligt (självsäker) ung man gärna med anspråk på makt el. inflytande	<ofta bildligt> (självsäker) ung man gärna med anspråk på makt el. inflytande
vamp	sexuellt utmanande kvinna särsk. (förr) som rolltyp i filmer <vard.>	<vardagligt> sexuellt utmanande kvinna särsk. (förr) som rolltyp i filmer

Tabel 2: Definitioner og sprogbrugsoplysninger for 15 (potentielt) kontroversielle ord.

Umiddelbart iøjnefaldende er sprogbrugsmarkeringernes placering og de udskrevne forkortelser. Men da det vedrører elementernes præsentation snarere end deres indhold, er det ikke det der kommenteres her (se nærmere herom i 6.1). Indholdsmæssigt er 8 af de 15 artikler blevet revideret, altså omtrent halvdelen³. I alle tilfælde går ændringen i retning af en skærpet advarsel, enten ved at en sprogbrugsmarkering er tilføjet: <nedsättande> (i *bimbo*, *dvärg*, *mulatt*), <ålderdomligt> (i *dvärg*) og <vardagligt> (i *bimbo*, *fläskberg*), ved at én af flere markeringer er fjernet eller ændret (i *fruntimmer*, *krympling*), eller ved at definitionen er omformuleret (*bimbo*, *slampa*).

3 En fin service er at man på svenska.se kan se tidligere udgaver af ordbøgerne. Man kommer til dem ved at følge linket SAOLhist i nederste højre hjørne (et noget misvisende navn eftersom man altså også får adgang til SO1).

Af de øvrige artikler, hvori ingen revisioner er foretaget, er blot én helt uden sprogbrugsmarkering (*ungtupp*); de øvrige havde i forvejen en markering som er bevaret. Dette stemmer godt overens med Nikulas iagttagelse vedrørende eksempler: “Ur genussynvinkel kan konstateras att en del av den gamla surdegen rensats bort” (Nikula 2010:364). I SO₁ var allerede meget gjort, og med SO₂ fortsætter arbejdet for at rette op på skævheder og advare om kontroversiel sprogbrug. Det ses også af at antallet af advarende sprogbrugsmarkører er jævnt og kumulativt stigende fra SOB til SO₂: I SOB var 7 af de 15 artikler helt uden markering, i NEO 6 (desuden var hverken *bimbo* eller *fläskberg* opslagsord i SOB og NEO), i SO₁ 5 og i SO₂ altså bare 1.

Indtrykket er – i det omfang man kan få det ved nedslag i et begrænset antal mere eller mindre tilfældige ord – at redaktionen har arbejdet ganske grundigt med ordfeltet “kontroversielle ord” og foretaget revisioner hvor det var påkrævet, i forlængelse af den indsats der allerede var gjort i tidligere udgaver.

5. Konstruktionsoplysninger

Redaktionen har taget et andet kritikpunkt til sig. Nikula (2010:368) siger om valensoplysningerne:

Här frågar man sig om det inte vore bättre att omedelbart efter betydelsen också ange valensen eftersom det då skulle vara möjligt att se valensuppgifterna konkretiserade i de efterföljande exemplen.

Og netop det er sket, jf. Blensenius (2019:211). I SO₂ står oplysning om valens mellem sammensætninger/afledninger og eksemplerne. Man har endda fulgt Nikulas anbefaling og udskiftet eksemplet der illustrerer angivelsen *läsa ngn*, så der nu står “läsa Strindberg”

frem for det lidt sværere afkodelige “vår mest læste författare”.

En anden ændring er at SO₂ tilbyder hjælp til afkodning af komplekse valensangivelser i tilfælde hvor flere optionelle aktanter er opregnet i samme mønster. Det er gjort på den måde at brugeren med et klik kan udfolde den komplekse angivelse og få de enkelte muligheder vist for sig. Et eksempel er vist i figur 1.

<p>KONSTRUKTION:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ NÅGON <i>läser</i> (NÅGON/NÅGOT/SATS) (<i>för</i> NÅGON) ▶ NÅGON <i>läser</i> (<i>om</i> NÅGON/NÅGOT/SATS) (<i>för</i> NÅGON) <li style="padding-left: 2em;">NÅGON <i>läser</i> (<i>i</i> NÅGOT)
<p>KONSTRUKTION:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▼ NÅGON <i>läser</i> (NÅGON/NÅGOT/SATS) (<i>för</i> NÅGON) <li style="padding-left: 2em;">NÅGON <i>läser</i> (NÅGON) (<i>för</i> NÅGON) <li style="padding-left: 2em;">NÅGON <i>läser</i> (NÅGOT) (<i>för</i> NÅGON) <li style="padding-left: 2em;">NÅGON <i>läser</i> (SATS) (<i>för</i> NÅGON) ▼ NÅGON <i>läser</i> (<i>om</i> NÅGON/NÅGOT/SATS) (<i>för</i> NÅGON) <li style="padding-left: 2em;">NÅGON <i>läser</i> (<i>om</i> NÅGON) (<i>för</i> NÅGON) <li style="padding-left: 2em;">NÅGON <i>läser</i> (<i>om</i> NÅGOT) (<i>för</i> NÅGON) <li style="padding-left: 2em;">NÅGON <i>läser</i> (<i>om</i> SATS) (<i>för</i> NÅGON) <li style="padding-left: 2em;">NÅGON <i>läser</i> (<i>i</i> NÅGOT)

Figur 1: Valensoplysning, sammenfoldet og udfoldet.

Det sammenfoldede mønster fylder ikke meget, og den bruger der har slået op af helt andre grunde, kan let læse hen over valensangivelsen, mens den interesserede bruger får klar besked når mønstret udfoldes med et klik. Det er en elegant løsning og en klar forbedring i forhold til SO₁.

Man kan samtidig notere sig at den kondenserede stil fra den trykte SO₁ med brug af tilde for opslagsordet og forkortelserne *ngn*, *ngt* osv. er ændret til et mere læsevenligt layout med aktanterne i kapitæler og opslagsordet skrevet fuldt ud. Også det hilses velkomment.

6. Fra papir til skærm

At ændre publiceringsform fra trykt bog til elektronisk udgave er ingen triviel sag. Papirformatets komprimerede og pladsøkonomiske løsninger kræver omlægning ved overgang til digital publicering, ligesom der skal gøres en indsats hvis det digitale formats muligheder for linkning mellem artikler og oplysninger skal udnyttes optimalt. I det følgende ser jeg på hvor godt det er lykkedes for to udvalgte områder: forkortelser og søgning efter faste udtryk.

6.1 Forkortelser

Karlsson (2016:255) savner i SO-appen muligheden for, i lighed med SAOL13-appen, at se bøjningsoplysninger skrevet helt ud i et fuldstændigt paradigme. Det kan hun glæde sig over er sket i SO₂. Faktisk er ikke kun bøjningsoplysningerne udfoldet; det samme gælder oplysning om ordklasse samt de kommentarer der knytter sig til bøjningerne. Et eksempel er givet i figur 2.

²bak *baket*, plural *bak*, bestämd plural *baken*

ORDKLASS: substantiv

UTTAL:

- framställning av bröd

SE *baka* 1

Figur 2: ordklasse og bøjningsoplysninger.

Det er en klar forbedring, og man må håbe at redaktionen går videre med indsatsen. Der er ikke rigtig gode argumenter for at bevare forkortelser i digital tekst ud over de helt etablerede almensproglige forkortelser som *dvs.*, *m.m.*, *osv.* og *t.ex.*, og her mangler der stadig at blive gjort en del i SO₂. I ordlisten til højre i netordbogen optræder stadig *subst.*, *adj.* og *adv.* i forkortet form,

mens de øvrige ordklasser er skrevet helt ud. Det er næppe pladshensyn der er baggrunden – eksempelvis fylder *infinitivmærke* og *subjunktion* mere, men disse er foldet ud. Når ordklasseangivelser optræder andre steder i redaktionel tekst, er de nogle gange forkortede, fx i kommentarer som “(med prep. med)”, “(i forbindelse med subst.)”, i andre tilfælde er de skrevet ud, fx “(i forbindelse med adjektiv)”.

Oplysninger om stilleje, anført i spidse parenteser før ordforklaringen, er nu ligeledes skrevet fuldt ud, vistnok overalt. Det betyder at betegnelser som *högt.*, *neds.*, *skämts.*, *vard.* og *åld.* er blevet erstattet af *högtidligt*, *nedsättande*, *skämtsamt*, *vardagligt* og *ålderdomligt*, og det er glædeligt. Jeg opfatter udfoldningen af forkortelser som en igangværende opgave. De anførte stilmarkeringer optræder stadig på forkortelseslisten (tilgængelig i appen), og jeg antager derfor at de er i brug i anden redaktionel tekst. Det samme gælder en række øvrige forkortelser som *avledn.*, *äv.*, *bildn.*, *el.*, *fornnord.*, *förkort.*, *lat.*, *pass.*, *plur.*, *refl.*, *sammansätn.*, *särsk.*, *spec.* og *övers.* som jeg alle er stødt på i redaktionel tekst. Det er blot at håbe på at redaktionen fortsætter det gode arbejde så flere forkortelser foldes ud.

6.2 Søgning efter faste udtryk

Placeringen af faste udtryk er et tema som har optaget leksikografien gennem mange år (se fx Atkins & Varantola 1998, Bogaards 1998, Lorentzen 1996): Under hvilket opslagsord placeres det faste udtryk, og hvor forventer brugeren at finde det? I en digital ordbog burde problemet egentlig være løst. Dels gør det ikke længere eksisterende pladsproblem at udtrykket kan opføres under et hvilket som helst af ordene i udtrykket, dels kan brugeren blot søge på flere ord og komme direkte til udtrykket.

I princippet er det ganske vist sådan, men det kræver at den underliggende database er organiseret på en måde så søgninger og

visninger fungerer hensigtsmæssigt. Det gør de desværre ikke altid i netordbogen på svenska.se.

Nikula (2010:365) nævner *gå som smort* som eksempel på et udtryk det er svært at finde i papirodbogen SO1. I SO2 er det ikke blevet meget nemmere. Hvis man indtaster udtrykket i søgefeltet, bliver man skuffet: “Sökningen på *gå som smort* i SO gav inga svar”. Man må derfor forsøge sig frem med ét af ordene. En fordel ved den elektroniske søgning er dog at en søgning på *smort* leder brugeren direkte til *smörja*. Men her bliver brugeren igen skuffet: Udtrykket er ikke forklaret dér. Der er blot – som et levn fra papirodbogen – en henvisning til *gå*. Nået frem til *gå* må brugeren derefter åbne de enkelte betydninger ved at klikke på “VISA MER +” – disse er som udgangspunkt sammenfoldede – og scrolle sig forbi 90 (sic!) faste udtryk før det ønskede udtryk endelig findes.

Noget tilsvarende gør sig gældende med den inkonsistens Nikula (2010:360f.) nævner med hensyn til placeringen som hovedlemma/sublemma: *till fullo* behandles på samme måde som partikelverber og anføres som hovedlemma på alfabetisk plads, mens *för övrigt* må findes som et sublemma under adjektivet *övrig*. De brugere der ikke kan gennemskue princippet, får heller ikke i SO2 nogen hjælp hvis de har slået *till fullo* op under adjektivet *full*. Og det samme er tilfældet hvis de forsøger sig med at skrive *för övrigt* i søgefeltet. Det er ikke så godt.

Så går det noget bedre ved søgning i appen. Her har man mulighed for at slå udtrykket op ved at skrive ét eller flere ord i søgefeltet og derefter få matchende udtryk som resultat. Det er stadig sådan at *gå som smort* kun findes under *gå* (og ikke under *smörja*, hvor der i lighed med netordbogen blot er en henvisning), men i det mindste kommer man hurtigt til det søgte udtryk. Og man får også brugbare resultater ved søgning på *fullo* og *för övrigt*.

Teknisk og datamæssigt er det altså muligt at tilbyde en acceptabel søgevej. Når det alligevel ikke er gjort i netordbogen, kan det skyldes søgetekniske forhold (måske et krav om at bruge samme sø-

bas er den røde tråd som går igennem det leksikografiske arbejde der har foregået konstant siden 1970'erne ved Göteborgs universitet, og det har nu resulteret i fire ordbogsværker der hver især har bygget oven på sine forgængere. Udgangspunktet var godt – SOB fra 1986 er en udmærket ordbog – og de følgende ordbøger har kunnet tage det bedste fra den med videre og forbedre den på de punkter der måtte ønskes. Det er derfor ikke mærkeligt at Nikula (2010) allerede i titlen på sin anmeldelse kalder SO₁ for “en guldgruva för språkontresserade”. Fra SO₁ til SO₂ er der foretaget yderligere forbedringer: Layoutet er forbedret (til skærmen) med mange udfoldede forkortelser; der er fundet en elegant løsning på de ellers svære konstruktionsoplysninger, og deres nuværende placering er en støtte for brugeren; en stor og nyttig indsats er gjort for at opdatere artikelbestanden så artikler og citater ikke videreformidler alt for mange stereotype og ekskluderende udsagn. Når det forholder sig sådan, er det indlysende at SO₂ stadig er en guldgrube. Der er dog også ting der kan forbedres: Lemmabestanden er ikke helt opdateret; der er stadig for mange uudfoldede forkortelser i redaktionel tekst, og ikke mindst fungerer søgning efter flerordsforbindelser dårligt, især i netordbogen på svenska.se. Så ja, *Svensk ordbok* er fortsat en guldgrube, men ikke alt i gruben er guld af højeste karat.

Litteratur

Ordbøger

NEO = *Nationalencyklopedins ordbok* 1995-1996. Språkdata, Göteborg, och Bokförlaget Bra Böcker AB, Höganäs.

SOB = *Svensk ordbok* 1986. Stockholm: Esselte Studium.

SO₁ = *Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien*, Band 1 (A-L), band 2 (M-Ö), utarbetad vid Redaktionen för Svenska Akade-

miens samtidsordböcker, Lexikaliska institutet, Institutionen för svenska språket vid Göteborgs universitet. Förlag: Norstedts Akademiska förlag (i distribution). Stockholm 2009.

SO2 = *Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien*, utarbetad vid Institutionen för svenska språket vid Göteborgs universitet, app till iOS och Android og på Svenska Akademiens ordbogsportal svenska.se. Göteborg 2021.

Anden litteratur

Atkins, Beryl S. & Krista Varantola (1998): Language learners using dictionaries: the final report on the EURALEX/AILA research project on dictionary use. I: Beryl S. Atkins (ed.): *Using Dictionaries: Studies of Dictionary Use by Language Learners and Translators*. Lexicographica. Series Maior 88. Tübingen: Niemeyer, 21-81.

Blensenius, Kristian (2019): Revision av konstruktionsuppgifter i *Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien*. I: *LexicoNordica* 26, 203-223.

Bogaards, Paul (1998): Scanning long entries in learner's dictionaries. I: Thierry Fontenelle, Philippe Hiligsmann, Archibald Michiels, André Moulin & Siegfried Theissen (eds.): *Actes EURALEX '98: Communications soumises a EURALEX '98 (Huitième Congrès International de Lexicographie) à Liège, Belgique*. Liège: Université de Liège, Départements d'anglais et de néerlandais, 555-563.

Cantell, Ilse & Nina Martola (1996): *Nationalencyklopedins ordbok*. I: *LexicoNordica* 3, 209-221.

Göteborgs universitet (2021): Forskargrupp bakom ny upplaga av Svensk ordbok [nyhed på universitetets hemsida]. <gu.se/nyheter/forskargrupp-bakom-ny-upplaga-av-svensk-ordbok> (maj 2022).

- Institutionen för svenska, flerspråkighet och språkteknologi: *Svensk ordbok* [omtekst og brugervejledning]. <gu.se/svenska-spraket/svensk-ordbok> (maj 2022).
- Karlsson, Susanna (2016): *Svensk ordbok* som app – något att glädjas över. I: *LexicoNordica* 23, 247-259.
- Lorentzen, Henrik (1996): Lemmatization of Multi-Word Lexical Units: In which Entry? I: Martin Gellerstam, Jerker Järborg, Sven-Göran Malmgren, Kerstin Norén, Lena Rogström, Catarina Røjder Papmehl (eds.): *EURALEX '96. Proceedings I-II*. Göteborg 1996: Göteborg University, Department of Swedish, 415-421.
- Lönnroth, Harry (2018): Portalen svenska.se – en ny digital samlingsplats för språkresurser från Svenska Akademien. I: *LexicoNordica* 25, 281-292.
- Nikula, Kristina (2010): Svensk ordbok – en guldgruva för språkintresserade. I: *LexicoNordica* 17, 351-375.
- Nyhedsmeddelelse, Göteborgs universitet. Göteborg 2021, <gu.se/nyheter/forskargrupp-bakom-ny-upplaga-av-svensk-ordbok> (maj 2022).
- Sköldberg, Emma & Anna Helga Hannesdóttir (2017): Svenska ord – men vilka? Om uppslagsorden i *Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien*. I: Emma Sköldberg, Maia Andréasson, Henrietta Adamsson Eryd, Filippa Lindahl, Sven Lindström, Julia Prentice & Malin Sandberg (red.): *Svenskans beskrivning* 35. Göteborg: Göteborgs universitet, 329-340.
- Sköldberg, Emma (2018): Samhällsförändringar ska speglas i Svensk ordbok. I: *Språkbruk* 4/2018, 11-15. <sprakbruk.fi/-/samhallsforandringar-ska-speglas-i-svensk-ordbok> (maj 2022).